

IX.517.2853.2016.JN

Pan
gen. Jacek Kitliński
Dyrektor Generalny
Służby Więziennej

Szanowny Panie Dyrektorze

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynął wniosek ojca skazanego, odbywającego karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w Warszawie-Białołęce. Wnioskodawca wyraził swoje wątpliwości dotyczące polecenia poddania się kontroli trzeźwości, wydane przez funkcjonariuszy w/w jednostki penitencjarnej zarówno jemu, jak i jego żonie oraz wszystkim innym osobom, które w tym czasie ubiegały się o widzenie z ich bliskimi pozbawionymi wolności. Autor wniosku podniósł, że spotkał się z taką sytuacją po raz pierwszy, mimo iż wielokrotnie wspólnie z żoną odwiedzał syna, gdy ten przebywał w innych jednostkach penitencjarnych.

Rodzice skazanego wykonali polecenie, bowiem poddanie się badaniu na zawartość alkoholu w organizmie było warunkiem otrzymania zgody na wejście na teren zakładu karnego. Badanie było przeprowadzane przy użyciu urządzeń elektronicznych, dokonujących pomiaru stężenia alkoholu w wydychanym powietrzu (tzw. alkomatów). Wynik badania był negatywny, więc odwiedzającym umożliwiono realizację widzenia z synem.

Dyrektor Zakładu Karnego w Warszawie-Białołęce potwierdził, że w podległej mu jednostce przedmiotowe badania są przeprowadzane. Wyjaśnił, że badaniom tym poddaje się osoby, wobec których istnieje uzasadnione podejrzenie, iż znajdują się pod wpływem alkoholu - na ich prośbę i za ich zgodą. W ocenie kierownika jednostki do przeprowadzania tego rodzaju czynności kontrolnych Służbę Więzienną uprawnia przepis § 7 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2010 r. w sprawie szczegółowego trybu

działań funkcjonariuszy Służby Więziennej podczas wykonywania czynności służbowych (dalej zwanego rozporządzeniem) - „Osobie niewyrażającej zgody na wylegitymowanie się lub poddanie czynnościom kontrolnym, a także osobie, wobec której zachodzi uzasadnione podejrzenie, że jest pod wpływem alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych - nie zezwala się na wstęp do jednostki”.

Centralny Zarząd Służby Więziennej, poproszony o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie, nie dopatrzył się nieprawidłowości w postępowaniu administracji Zakładu Karnego w Warszawie-Białoleśce (pismo z dnia 23 listopada 2016 r., l.dz. BGD-070-107/16/871). Podobnie jak Dyrektor w/w jednostki, CZSW uznał, że podstawą prawną do wykonywania przez Służbę Więzienną kontroli trzeźwości osób odwiedzających osadzonych jest przepis § 7 ust. 2 rozporządzenia. Podkreślono, iż przedmiotowe czynności kontrolne mają na celu zapewnienie prawidłowego toku wykonywania kary pozbawienia wolności oraz zapewnienie bezpieczeństwa jednostek penitencjarnych i są przeprowadzane wobec osób przejawiających zachowania charakterystyczne po spożyciu alkoholu, które wyrażają zgodę na badanie.

Nie mogę podzielić powyższego stanowiska.

Zapewnienie w zakładach karnych i aresztach śledczych porządku i bezpieczeństwa należy do podstawowych obowiązków Służby Więziennej. Specyfika zadań stojących przed Służbą Więzienną skutkuje przyznaniem funkcjonariuszom kompetencji do korzystania ze środków o charakterze władczym oraz prawnej możliwości działania w imieniu państwa. Więziennicy zostali więc wyposażeni w odpowiednie instrumenty prawne, których stosowanie służy zapobieganiu niepożądanym zdarzeniom i zwiększeniu poziomu bezpieczeństwa w jednostkach.

Zakres uprawnień Służby Więziennej został określony w art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 713), zaś szczegółowy tryb działań funkcjonariuszy Służby Więziennej podczas wykonywania czynności służbowych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2010 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 147, poz. 984). Przepis § 5 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi, że kontrola osób ubiegających się o wstęp, przebywających oraz opuszczających teren jednostki, może polegać na: sprawdzeniu przy użyciu urządzeń technicznych; sprawdzeniu odzieży i obuwia; kontroli osobistej. Ponadto, funkcjonariusz pełniący służbę przy wejściu do

jednostki lub inny wyznaczony funkcjonariusz, w oparciu o § 6 rozporządzenia, jest obowiązany do kontrolowania wnoszonych i wynoszonych bagaży lub rzeczy osób ubiegających się o wstęp, przebywających i wychodzących z jednostki.

Katalog czynności, do przeprowadzenia których uprawniona jest Służba Więzienna wobec osób ubiegających się o wejście do jednostki penitencjarnej, został zdefiniowany w § 5 ust. 1 oraz § 6 ust. 1 rozporządzenia i jest katalogiem zamkniętym. Nie zawiera takiej czynności jak przeprowadzenie badania na obecność w organizmie alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych. W mojej ocenie nie można zatem wywodzić uprawnienia do przeprowadzania takich badań z treści przywołanego wyżej przepisu § 7 ust. 2 rozporządzenia. Przepis ten stanowi jedynie tyle, że osoby prezentujące określone w tym przepisie zachowania nie otrzymują zezwolenia na wejście na teren jednostki penitencjarnej.

Należy podnieść, iż podmioty, które są uprawnione do przeprowadzania badania na obecność alkoholu w organizmie wobec określonych grup osób, realizują te czynności na podstawie przepisów ustawowych: np. w oparciu o ustawę z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r. poz. 1137) - Policja, na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 487) - pracownicy izb wytrzeźwień oraz funkcjonariusze Policji, a na podstawie przepisów Kodeksu karnego wykonawczego - Służba Więzienna, wobec osób pozbawionych wolności

Sposób przeprowadzania tych badań oraz ich dokumentowanie następuje zgodnie z dyspozycjami zawartymi w aktach wykonawczych. Minister Zdrowia, w rozporządzeniu z dnia 8 grudnia 2014 r. w sprawie izb wytrzeźwień i placówek wskazanych lub utworzonych przez jednostkę samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 1850), określił sposób przeprowadzenia badania na zawartość alkoholu w izbach wytrzeźwień. Warunki i sposób dokonywania badań osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia pod wpływem alkoholu lub pracownika niedopuszczonego do pracy z powodu uzasadnionego podejrzenia, że stawiał się do pracy w stanie po użyciu alkoholu albo spożywał alkohol w czasie pracy, zostały sprecyzowane w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 11 grudnia 2015 r. w sprawie badań na zawartość alkoholu w organizmie (Dz. U. z 2015 r. poz. 2153). Sposób przeprowadzania badań na obecność alkoholu,

środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie skazanego pozbawionego wolności, ich dokumentowania oraz weryfikacji, szczegółowo określono w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 stycznia 2012 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 135).

Podkreślić należy, iż w przepisach ustawy o Służbie Więziennej i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2010 r., nie ma analogicznych unormowań, które regulowałyby tryb przeprowadzania badań na obecność w organizmie alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych wobec osób ubiegających się o wejście do jednostki penitencjarnej.

Nie kwestionuję potrzeby przeprowadzania przez Służbę Więzienną badań, o których mowa. Wskazania do ich przeprowadzania wynikają z podstawowych zadań, jakie stoją przed funkcjonariuszami Służby Więziennej, tj. zapewnienie porządku i bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej. Jest to również w interesie rodzin, które niejednokrotnie przyjeżdżają na widzenie z osobą osadzoną z odległych miejsc i mogą nie otrzymać zezwolenia na wstęp do zakładu karnego/aresztu śledczego jedynie w związku z podejrzeniem, że są pod wpływem alkoholu. Uważam jednak, że w obecnym stanie prawnym nie ma podstaw do przeprowadzania takich badań przez Służbę Więzienną. Nie mam również wątpliwości, że istnieje konieczność wprowadzenia odpowiednich regulacji umożliwiających zbadanie stanu trzeźwości osoby ubiegającej się o wejście na teren zakładu karnego, w sposób uwzględniający zarówno prawa jednostki poddawanej badaniu na zawartość alkoholu w organizmie, jak również potrzeby zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w jednostkach penitencjarnych.

Przedstawiając Panu Dyrektorowi powyższą sprawę, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 1648 ze zm.), zwracam się z uprzejmą prośbą o odniesienie się do przedmiotowego zagadnienia i powiadomienie o podjętych w tej sprawie działaniach.

Z poważaniem